

Tadeusz Wawak
Uniwersytet Jagielloński

Zarządzanie jakością życia

JAKOŚĆ ŻYCIA W SPOŁECZEŃSTWIE INFORMACYJNYM

QUALITY OF LIFE

UMCS – Kazimierz Dolny

23-25 listopad 2007

- Filozofia jakości życia
- Wartości określające jakość życia.
- Determinanty jakości życia
- Uwarunkowania jakości życia
- Zarządzanie indywidualne jakością własnego życia

Ekonomia wyrosła, jak wszystkie inne nauki z filozofii dla której zasadniczym wyznacznikiem jest kryterium „wartości” a nie kryterium „korzyści”, którymi interesują się nauki ekonomiczne.

Ekonomia koncentruje uwagę na wartościach materialnych, a filozofia daje priorytet wartościom duchowym, nie deprecjonując jednocześnie jednak rangi wartości materialnych i ich doniosłej roli w codziennym życiu człowieka.

Wartości materialne są:

- wartościami koniecznymi w takim wymiarze jak zabezpieczają życie ludzkie;
- wartościami pożytecznymi, albowiem umożliwiają doskonalenie życia;
- wartościami przyjemnymi, bo sprawiają człowiekowi radość.

Wartości duchowe odgrywają podstawową rolę w doskonaleniu samego człowieka, doskonaleniu, które jest ważnym źródłem jakości życia.

Doskonalenie osobowe:

- jest trudniejszą drogą osiągnięcia trwalszego szczęścia, niż wówczas, gdy się je realizuje poprzez działania niemal instynktowne, kiedy to powstaje poczucie ciągłego niedosytu;
- umożliwia osiągnięcie szczęścia innych ludzi, eliminując nasz egoizm i zbyt rozwinięte aspiracje.

R.Kolman przez **jakość życia** rozumie „stopień spełnienia wymagań określających poziom materialnego i duchowego bytu jednostki i całego społeczeństwa”.

E.Skrzypek głosi, że „**jakość życia** to nie tylko byt w sensie fizycznym, ale także możliwość wzbogacenia ducha, umysłu, możliwości kształcenia a także twórczości / .../ suma starań, zmagania, walki toczonej często z samym sobą, to suma umiejętności trafnych wyborów, to także zależność od kompromisów; to przede wszystkim umiejętność podejmowania decyzji i przyjmowania ich konsekwencji z całą odpowiedzialnością”.

K.Lisiecka postrzega **jakość życia** jako filozofię życia oparta na odpowiedzialności, moralności i celowości życia. Idea życia oparta o prawdziwą i zdrową moralność, o uczciwość zachęca ludzi do głębszego zastanowienia i do spojrzenia wprzód dalej niż kiedykolwiek, do zastanowienia się nad sensem życia”.

Jakość życia zdaniem **A.Niesiora** to „stopień spełnienia wymagań określających poziom materialnego oraz duchowego bytu jednostek” lub szerzej „jest funkcją, pomiędzy oczekiwaniem (ekspaktywą) a ich spełnieniem (perspektywą)”. Dlatego też jego zdaniem jakość życia danej jednostki należy określać, z uwzględnieniem perspektywy czasowej i kontekstu społecznego.

$$Q\dot{z} = p(P-L) - o(O-N) \quad [1]$$

$$Q\dot{z} = M_w - M_o \quad [2]$$

gdzie:

$Q\dot{z}$ – jakość życia jednostki

M_w – moduł wydarzeń – (P-L)

M_o – moduł oczekiwań – (O-N)

P – pozytywne wydarzenia

L – negatywne wydarzenia

O – obawy

N – nadzieje

p – współczynnik pozytywnego myślenia określający predyspozycje psychiczne człowieka,

o – współczynnik optymizmu określający predyspozycje psychiczne człowieka

Zdaniem **R.Kolmana** **jakość życia** (Qż) jest zależna od zbioru przemian jakościowych (Z) jakie zachodzą w jej następujących obszarach składowych:

- jakość życia rodzinnego (R)
- jakość życia psychicznego (P)
- jakość życia funkcjonalnego (F)
- jakość życia somatycznego (S)
- jakość życia środowiskowego (E)
- jakość życia siedliskowego (L)

Powyższą zależność funkcyjną można przedstawić przy pomocy wzoru:

$$Q\dot{z} = f\left(\sum_i Z_i\right) \quad [3]$$

$$Q\dot{z} = f(Z_R, Z_P, Z_F, Z_S, Z_E, Z_L) \quad [4]$$

gdzie:

$Q\dot{z}$ – jakość życia

Z_i – i-ta przemiana jakościowa

Pobrano z portalu
<http://wadeusz.wawak.pl>

Jakość życia wiąże się ściśle z jej pomiarem i oceną przez każdą osobę oddzielnie lub grupę ludzi (np. studentów); musimy więc wyróżnić:

- indywidualną jakość życia, dotyczącą poszczególnych osób,
- grupową jakość życia, dotyczącą grupy ludzi, wyróżnioną w oparciu o przyjęte kryterium, np. zawód, zasoby kapitałowe, miejsce zamieszkania itp.

Dla każdego człowieka najważniejsza jest jego indywidualna jakość życia. Od czasu do czasu zastanawiamy się nad przebiegiem swego życia, oceniamy je oraz dokonujemy bilansu wydarzeń i oczekiwań według własnych, subiektywnych kryteriów, stosując wybrane przez siebie metody i narzędzia pomiaru.

Na szczególną uwagę zasługuje to, że kryteria te nie są stałe i zmieniają się czasie, a wraz z nimi metody i narzędzia pomiaru.

Ocena indywidualnej jakości życia jest subiektywna i zmienna w czasie, zależy bowiem od zmieniających się wraz z przebiegiem życia kryteriów oceny, oraz metod i narzędzi pomiaru indywidualnej jakości życia.

W chwilach psychicznego załamania lub zbliżającej się śmierci często ludzie zmieniają diametralnie ocenę swego życia.

Zmienia się więc optyka, sposób postrzegania naszego życia oraz ocena jego indywidualnej jakości życia.

Co jest więc naprawdę, obiektywnie rzecz ujmując, wartością ponadczasową wartości życia?

Czym i jak mierzyć tę wartość, w ujęciu analitycznym i syntetycznym określającym jakość życia?

Czy wartość ta jest wielkością subiektywną czy obiektywną?

Zmienia się w czasie czy jest stała? Wracamy więc do pojęcia „jakość życia”, które przybiera różne, często bardzo złożone interpretacje.

Jakość życia ściśle wiąże się z sensem i celem życia, które są dla człowieka czymś stałym, obiektywnym, ponadczasowym, wspólnym dla szerokiej grupy ludzi wyznającym taki sam pogląd na życie doczesne i przyszłe.

Jakość życia to stopień realizacji celu życia w każdym jego momencie.

J.Tischner w 1967 roku napisał: „... żyjemy po to, by móc umrzeć własną śmiercią i na tej drodze urodzić się dla świata, w którym nie będzie Herodów, ani rozpaczających matek, ani konających”.

Wiara w życie pozagrobowe i ten drugi lepszy świat wyznacza kryterium oceny jakości życia, którymi kierują się wierzący i praktykujący chrześcijanie. Nie są one szkodliwe dla ludzi innych wyznań i mają charakter uniwersalny.

„W pewnym wymiarze doczesność, będąca wartością, którą przeniesiemy w wieczność (...) Jakość życia człowieka bardziej zależy zatem od jego wewnętrznej aktywności i duchowości, niż od stanu posiadania, który jest czymś zewnętrznym”.

Ciągłe dążenie do wyższej jakości życia, czyli pełniejszej i lepszej realizacji celu życia jest naturalną cechą człowieka, a kryteria jej oceny i określające ją wartości uznawane przez daną osobę, mają subiektywny charakter.

Jeśli jednak te kryteria i wartości uznaje pewna licząca się grupa ludzi to przybierają one charakter obiektywny. Można więc:

- określić i zobiektywizować kryteria oceny i mierniki jakości życia grupy ludzi wyłonionej na przykład w oparciu o kryterium światopoglądowe i stopień zaangażowania w realizację zobowiązań wynikających z przynależności do tej grupy (np. wierzących i praktykujących);

- zmierzyć i porównać jakość życia ludzi należących do grupy (podgrupy), w czasie i w przestrzeni;
- skonstruować wzorce jakości życia propagowane w ramach danej grupy, np. reguła życia zakonnego Św. Franciszka;
- porównać poziom jakości życia danego człowieka ze wzorcem lansowanym; czyli uznawanym za właściwy w danej grupie (podgrupie).

Jakość życia jest kategorią filozoficzną określającą w danym momencie stopień, w jakim życie danego człowieka dostarcza mu zadowolenia w długim okresie czasu.

Każda osoba ludzka jakość życia pojmuje inaczej i postrzega w inny sposób wartości, które jej zdaniem wpływają na poziom jakości życia. Można jednak zidentyfikować i sklasyfikować występujące wartości, które mogą wpływać na jakość życia ludzi.

Trzy podstawowe **grupy wartości określające jakość życia**:

- wartości psychologiczno-moralne i religijne, czyli duchowe;
- wartości społeczno-kulturowe, czyli niematerialne;
- wartości techniczno-ekonomiczne, czyli materialne.

Wartości duchowe (psychologiczno-moralne):

- wrodzone cechy psychiczne (N1)
- lansowane wzorce moralne (N2)
- zdarzenia losowe oddziałujące na psychikę człowieka i jego poglądy na życie (N3)
- poglądy filozoficzne na życie; w tym wyznanie (X1)
- aktualna hierarchię wartości moralnych i ich rolę w życiu osoby (X2)
- sprawność psychofizyczną (X3)
- aktualną hierarchię wartości intelektualnych i estetycznych oraz ich rolę w życiu osoby (X4)
- nabyte cechy charakterologiczne (Z1)
- zadowolenie z pracy (Z2)
- pozostałe (Y1)

Wartości niematerialne (społeczno-kulturowe):

- pochodzenie społeczne (N4)
- miejsce urodzenia (N5)
- wykształcenie (X5)
- poziom inteligencji (X6)
- umiejętności i zdolności (X7)
- kolejne miejsca zamieszkania (X8)
- dotychczasowe doznania społeczno-kulturalne (X9)

- znajomość języków obcych (Z3)
- cechy nabyte; w tym hobby (Z4)
- kontakt z kulturą (Z5)
- umiejętność współżycia międzyludzkiego (Z6)
- umiejętność współdziałania z innymi (Z7)
- stosunek do fauny i flory (Z8)
- środowisko ludzkie, w którym osoba przebywa (Z9)
- kręgi przyjaciół, znajomych i związki rodzinne (Z10)
- pozostałe (Y2)

Wartości materialne (techniczno-ekonomiczne):

- cechy naturalnego środowiska człowieka (klimat, położenie geograficzne, ukształtowanie terenu, szata roślinna) (N6)
- darowizny, prezenty, nagrody, kwoty wygrane (N7)
- podatki (N8)
- poziom jakości nabytych wyrobów i usług (N9)
- cechy dóbr i usług (N10)
- koszty jakości (N11)
- system gwarancji i rękojmi (N12)
- system kredytowy i poziom odsetek (N13)

- wynalazki, innowacje, ruch racjonalizatorski (X14)
- cechy fizyczne (wiek, wzrost, waga, stan zdrowia, skłonności, nawyki, uzależnienia) (X10)
- poziom zamożności mierzony stanem posiadanych zasobów (np. domy, mieszkania, samochody, dzieła sztuki, stan konta, złoto, papiery wartościowe) dziś i w przeszłości (X11)
- dostęp do dóbr i usług (X12)
- koszty eksploatacji dóbr (X13)
- poziom dochodów realnych uzyskiwanych z pracy i posiadanego kapitału (Z11)
- inne zależne (Z12)
- pozostałe (Y3)

Pobrano z portalu
<http://tadeusz.wawak.pl>

Na jakość życia konkretnego człowieka wpływa szereg determinant, które można ująć w cztery grupy, kierując się możliwością wpływu człowieka na ich kształt:

- **determinanty w pełni niezależne** od konkretnego człowieka – N
- **determinanty częściowo zależne** od konkretnego człowieka – X
- **determinanty całkowicie zależne** od konkretnego człowieka – Z
- **pozostałe determinanty**, specyficzne dla danej osoby – Y

Indywidualna jakość życia konkretnego człowieka – Qż jest efektem synergii oddziaływania powyższych determinant;

$$Q\dot{z} = f (N, X, Z, Y)$$

Determinant indywidualnej jakości życia:

- najmniej determinant (9) jest niezależnych od konkretnego człowieka; czyli znaczna ich większość (30) jest w pełni lub częściowo zależna od niego; potwierdza to tezę, że człowiek jest kowalem własnego szczęścia;
- konkretny człowiek ma ograniczony wpływ na wartości techniczno-ekonomiczne (materialne) determinanty jego indywidualnej jakości życia, albowiem tylko dwie (z 12) są w pełni zależne od niego;

ZES

- wśród wartości duchowych i niematerialnych najczęściej determinant (13) zależy całkowicie od konkretnego człowieka, a niezależnych od niego jest tylko siedem;
- nie wszystkie determinanty jakości ważne dla konkretnego człowieka są znane, stąd grupę czwartą stanowią determinanty specyficzne, nie ujęte w pierwszych trzech grupach.

Pobrano z portalu
<http://tadeusz.wawak.pl>

N (9)	Determinanty w pełni niezależne od konkretnego człowieka		
	Wartości duchowe N _{1,2,3}	Wartości niematerialne X _{1,2,3,4}	Wartości materialne Z _{1,2}

X (15)	Determinanty częściowo zależne od konkretnego człowieka		
	Wartości duchowe N _{4,5}	Wartości niematerialne X _{5,6,7,8,9}	Wartości materialne Z _{3,4,5,6,7,8,9,10}

Z (15)	Determinanty całkowicie zależne od konkretnego człowieka		
	Wartości duchowe N _{6,7,8,9,10,11,12,13,14}	Wartości niematerialne X _{10,11,12,13}	Wartości materialne Z _{11,12}

Y	Pozostałe determinanty, specyficzne dla konkretnego człowieka nie ujęte w powyższych grupach Y _{1,2,3}		
---	---	--	--

Q _Z	Jakość życia
Q _Z = f(N,X,Z,Y)	

Uwarunkowania wewnętrzne jakości życia tkwią w człowieku i wiążą się :

Pobrano z portalu
<http://tadeusz.wawak.pl>

- z jego wewnętrzną aktywnością i duchowością;
- z tym „kim ktoś jest”;
- z prymatem zasady „bardziej być” (w aspekcie dynamicznym „stawania się”) przed „więcej mieć”;
- z charakterem dynamicznym prawdy o człowieku (ciągle możemy odkrywać i pogłębiać coraz to nowe jego aspekty);

ZES

- z duchową wolnością w odniesieniu do wartości materialnych;
- z koniecznością i powinnością angażowania się ludzi w doskonaleniu porządku doczesnego i podnoszenia jakości życia w każdym wymiarze;
- z jego stosunkiem do innego człowieka i społeczeństwa, który stwarza przyjazny dla ludzi i osobowego rozwoju, klimat.

Uwarunkowania zewnętrzne jakości życia

- klimat miłości, jaki człowieka otacza;
- komfort psychiczny związany z możliwością zaspokojenia potrzeb i zdrowych aspiracji ludzkich;
- zapewnienie bezpieczeństwa gwarantowanego przez system ochrony porządku publicznego, poszanowania własności, właściwą organizację służby zdrowia i pomocy socjalnej szczególnie tym, którzy zagrożeni są najbardziej poziomem:
 - bezpieczeństwa fizycznego,
 - bezpieczeństwa prawnego,
 - bezpieczeństwa ekonomicznego;

- możliwość samorealizacji poprzez pracę; w tym:
 - stworzenie ludziom możliwości równego startu i jednakowych warunków rozwoju,
 - pomoc w znajdowaniu pracy właściwej dla wykształcenia i zainteresowań poszczególnych ludzi,
 - rozwijanie tzw. pracy chronionej;
- zapewnienie prawa do pracy polegającej na:
 - zagwarantowaniu możliwości rozwijania wolnej inicjatywy twórczej i organizowania sobie pracy,
 - uprawnieniu do pomocy w zakresie poszukiwania pracy;

- rozwijanie podmiotowości człowieka pracy;
- możliwość zaangażowanego uczestnictwa bazującego na potrójnej dynamice: ustrojowej, współdziałania i kulturowej;
- warunki społeczne w których człowiek żyje i działa oraz które decydują o stopniu zakorzenienia we wspólnocie;
- ekonomię, która obok kryteriów zysku i użyteczności weźmie pod uwagę autentyczne dobro człowieka.

ZES

Norma ISO 9000:2005 w pkt. 3.2.8 „zarządzanie jakością” definiuje jako „skoordynowane działania dotyczące kierowania organizacją i jej nadzorowania w odniesieniu do jakości”.

Zarządzanie indywidualne jakością własnego życia to skoordynowane działanie dotyczące kierowania samym sobą oraz nadzorowanie swego życia w odniesieniu do jego jakości.

„Kierowanie i nadzorowanie w odniesieniu do jakości zazwyczaj obejmuje ustanowienie polityki jakości i celów dotyczących jakości, planowanie jakości, sterowanie jakością zapewnienie jakości i doskonalenie jakości”.

Zarządzanie indywidualną jakością własnego życia wymaga od człowieka:

- identyfikacji i stratyfikacji celów dotyczących tej jakości;
- określenia, przyjęcia i konsekwentnej realizacji polityki jakości życia;
- planowania i sterowania jakością własnego życia;
- ciągłego doskonalenia tej jakości.

Z powyższego wynika, że indywidualna jakość życia w dużej mierze zależy od człowieka, ale nie całkowicie. Możemy bowiem tylko w ograniczonym zakresie wpływać na:

- uwarunkowania życiowe,
- skoordynowane działania dotyczące kierowania własnym życiem,
- poziom grupowej jakości życia, która aktywnie wpływa na indywidualną jakość życia człowieka grupy.

Planowane działania zmierzające do realizacji zamierzonej indywidualnej jakości własnego życia mogą nie doprowadzić do jej osiągnięcia, albowiem:

- człowiek jest istotą społeczną, żyje w symbiozie z innymi ludźmi, ostateczny kształt jakości życia konkretnego człowieka będzie efektem synergii poczynań jego i innych ludzi z nim związanych;
- życie człowieka podlega wpływom sił nadprzyrodzonych, które sprawiają, że celowe działania konkretnego człowieka przynoszą, bez wpływu otoczenia, niezamierzone skutki, a człowiek osiąga to co sam nie był w stanie wykonać lub nie realizuje zamierzeń co do których przebiegu miał pewność.

Nie oznacza to oczywiście, że człowiek jest zniewolony i zwolniony z kształtowania swej indywidualnej jakości życia i oddziaływania na grupową jakość życia, grupy której jest członkiem. Wprost przeciwnie, człowiek nie zdaje sobie sprawy z tego jak wielki ma wpływ na indywidualna jakość swego życia dziś i w przyszłości, oraz jak wiele traci, nie podejmując stosownych działań projakościowych w odpowiednim czasie.

Człowiek powinien zmierzać do właściwego postrzegania i wykorzystywania, omówionych wcześniej wartości określających jakość życia (duchowych, niematerialnych i materialnych).

Wybór przyjętych wartości oraz ich rozpoznanie i ważenie zależy od konkretnego człowieka, który może sam podejmować w tych kwestiach wszystkie decyzje lub może przekazać prawo do ich podejmowania, w określonym zakresie wyznaczonym osobom, np.: współmałżonkowi, przełożonemu, przyjacielowi, osobie którą darzy zaufaniem lub jest od niej uzależniony.

Zdarza się, że dana osoba dobrowolnie sama deleguje część uprawnień w zakresie zarządzania jakością swojego życia na rzecz konkretnego człowieka, kierując się wygodnictwem, oportunistycznym lub przekonaniem i wiarą, że wybrana osoba będzie podejmować lepsze decyzje od bezpośrednio zainteresowanej; a potem ma pretensje, że została pozbawiona możliwości podejmowania określonych decyzji dotyczących jej życia.

Niezależność osoby ludzkiej w podejmowaniu decyzji w zakresie zarządzania indywidualną jakością własnego życia może być przez daną osobę dobrowolnie ograniczona na rzecz grupy, np.: rodziny, zakonu, partii politycznej, gangu, stowarzyszenia, sekty, itp. Wówczas ta jakość będzie mniejszym lub w większym stopniu podporządkowana grupowej jakości życia.

Niewłaściwy wybór wśród wartości duchowych, niematerialnych i materialnych lub złe ich rozpoznanie skutkuje niską jednostkową jakością życia i negatywną realizacją celu życia. Czasami jest to wynikiem niewłaściwego postrzegania sensu życia, które przyświeca naszym działaniom. Niewłaściwe zarządzanie własnym życiem prowadzić może do przekonania, że jesteśmy nieszczęśliwi a życie jest bez sensu, co w skrajnych przypadkach skończyć się może bezsensownymi decyzjami.

Musimy zastanowić się w biegu naszego zapracowanego życia nad tym:

- jakie są cele naszego życia oraz w jaki sposób określają naszą indywidualną jakość życia?
- na jakie uwarunkowania życiowe napotykamy?
- jakie kluczowe determinanty określają naszą indywidualną jakość życia?
- jaka jest jakość zarządzania naszą indywidualną jakością życia?
- co i jak powinniśmy uczynić, aby jakość życia wzrosła, zarówno ta jednostkowa jak i grupowa, która nas dotyczy?

Rządzący powinni się zastanowić co należy uczynić aby rosła indywidualna (wszystkich obywateli) i grupowa (narodu) jakość życia? Troska o warunki życia i szczęście obywatela powinna być wpisana nie tylko w programy wyborcze partii politycznych ale na co dzień realizowana.

Obywatele powinni nauczyć się poprawnie zarządzać indywidualną i grupową jakością życia, aby czynić życie przyjemniejszym a praca przynosiła zadowolenie.

Wzrost jakości życia wiąże się bezpośrednio ze szczęściem własnym, które opiera się zdaniem anonimowej maturzystki na samoakceptacji i poczuciu spełnienia, a największym szczęściem dla człowieka jest danie tego szczęścia drugiemu człowiekowi.

Pobrano z portalu
<http://tadeusz.wawak.pl>

Dziękuję za uwagę

